

СЕКЦІЯ 4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.091313:81

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТА І МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Александров В.М., к. пед. н.,
доцент кафедри викладання другої іноземної мови
Запорізький національний університет

Александрова О.Ф., к. пед. н.,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Запорізький національний університет

У статті розглянуто можливості вищої школи для впровадження інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning) для підвищення ефективності засвоєння спеціальності та використання іноземної мови як мови навчання предмету. Розкрито суть поняття інтегрованого навчання предмета та іноземної мови, яка полягає у створенні академічної мовної підтримки задля кращого засвоєння змісту предметів (дисциплін) у різних формах організації навчання, наприклад, тандемного навчання мови, програм занурення, двомовної освіти, дистанційних програм інтенсивного навчання. Висвітлено значення постійної взаємодії викладачів дисциплін та викладачів іноземної мови з метою врахування змін, що відбуваються в різних сферах світової економіки та сучасній іноземній мові.

Ключові слова: інтегроване навчання, професійно-орієнтована іноземна мова, комунікативний підхід, спеціалізована модель навчання, віртуальна модель навчання.

В статье рассмотрены возможности высшей школы по внедрению интегрированного обучения (Content and Language Integrated Learning) для повышения эффективности усвоения специальности и использования иностранного языка в качестве языка обучения предмету. Раскрыта суть понятия интегрированного обучения предмету и иностранного языка, которая заключается в создании академической языковой поддержки для лучшего усвоения содержания предметов (дисциплин) в различных формах организации обучения, например, тандемного обучения языку, программ погружения, двуязычного образования, дистанционных программ интенсивного обучения. Показано значение постоянного взаимодействия преподавателей дисциплин и преподавателей иностранного языка с целью учета изменений, происходящих в различных сферах мировой экономики и современном иностранном языке.

Ключевые слова: интегрированное обучение, профессионально-ориентированный иностранный язык, коммуникативный подход, специализированная модель обучения, виртуальная модель обучения.

Aleksandrov V.M., Aleksandrova O.F. IMPLEMENTATION OF PROFESSIONALLY ORIENTED CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING IN HIGH SCHOOL

The article examines the possibilities for introduction of integrated learning methods in high school (Content and Language Integrated Learning) to improve the efficiency of mastering a specialty and a foreign language simultaneously, using the foreign language as a subject teaching language. The content and language integrated learning concept implies the creation of academic language support for better assimilation of the subjects' content (disciplines) in various forms of organization of training, for example, tandem language training, immersion programs, bilingual education, intensive study distance programs. The importance of constant interaction and fruitful cooperation of foreign language teachers and teachers of special disciplines is highlighted with the purpose of improving integrated process efficiency taking into account numerous changes occurring in various spheres of world economy as well as in a professionally oriented foreign language.

Key words: integrated learning, professionally oriented foreign language, communicative approach, specialized learning model, virtual learning model.

Постановка проблеми. У нових умовах діяльності вітчизняних підприємств на сучасному світовому ринку є дефіцит спеціалістів, які володіють професійно-орієнтованою іноземною мовою. Очевидною стає необхідність організації більш ефективного навчання спеціалістів професійно-орієнтованої іноземної мови засобами інтеграції

предмета та мови для удосконалення їхніх іншомовних комунікативних вмінь. Упродовж останніх років потреба у кваліфікованих спеціалістах, які володіють іноземною мовою, неухильно зростає. Володіння іноземною мовою стає обов'язковою вимогою до кандидата на ту чи іншу інженерну чи менеджерську посаду. Нині досить склад-

но уявити управлінця без уміння спілкуватися іноземною мовою із своїми діловими партнерами чи без знання головних культурних, релігійних, політичних, соціальних та інших особливостей відповідної країни [10, с. 95]. Вільне володіння іноземною мовою в межах відповідної галузі сприяє швидкому розумінню новітніх технологій та світових стандартів і, як результат, створює передумови для прискорення темпів розвитку вітчизняної економіки. Проте, за результатами опитування Міжнародної благодійної організації з удосконалення освіти, в Україні 70% роботодавців вважають, що випускникам немовних вищих навчальних закладів бракує вмінь застосовувати іноземну мову для професійного спілкування, і лише 30% роботодавців констатують достатній рівень володіння іноземною мовою своїх молодих інженерів [4, с. 2]. Саме тому питання полягає у тому, яким чином досягти такого рівня іншомовної професійної комунікативної компетенції спеціалістів, який би відповідав комунікативним умовам світового ринку.

Світовий досвід свідчить про те, що вивчення іноземної мови стає більш ефективним тоді, коли мова та предмети інтегровані між собою, ніж у разі ізольованого традиційного вивчення мови. Проте питання, пов'язані з інтегрованим навчанням предмета і мови з урахуванням багатостороннього фокусу специфіки професійної діяльності, досліджувалися досить рідко.

Інтеграція означає відновлення єдності, процес взаємодії, об'єднання, взаємовпливу, взаємопроникнення, в результаті чого утворюється нова цілісна система, яка набуває нових властивостей та взаємозв'язків між оновленими елементами системи. Ця концепція сприйняття інтеграції в межах системного підходу видається досить цікавою, якщо її спроектувати на сферу освіти.

Поняття інтегрованого навчання (Content and Language Integrated Learning, скорочено CLIL) передбачає створення академічної мовної підтримки задля кращого засвоєння змісту предмету (дисциплін) у різних формах організації навчання, наприклад, тандемного навчання мови, програм занурення, двомовної освіти, програм інтенсивного навчання, міжнародних центрів тощо [13, с. 10; 14, с. 8]. Причиною поширення інтегрованого навчання CLIL у багатьох країнах світу стала інтернаціоналізація освіти та значна економія навчальних годин для досягнення цілей навчальних програм через інтеграцію предмета та мови. Економічні умови сьогодення перетворюють час на важливий чинник, тому сучасне життя вимагає застосування інтегрованого підхо-

ду до організації навчального процесу саме у вищій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метод інтегрованого навчання предмета та мови отримав світове визнання завдяки успіху такої форми занурення в Канаді. Термін запропонував Девід Марш, дослідник у галузі багатомовної освіти, з метою позначення навчання загальноосвітніх предметів іноземною мовою, після чого метод отримав розвиток у багатьох інших країнах (Д. Койл, Ф. Гуд, М. Раннот, К. Райк). Причиною стала його ефективність та значна економія кількості навчальних годин через інтеграцію предмета та мови. Інтенсивність навчання цільової іноземної мови у разі інтегрованого навчання за методом CLIL може суттєво відрізнятись. Цей метод може бути застосованим як для короткострокового, так і довгострокового інтегрованого навчання, беручи до уваги глобальні, державні або локальні мовні замовлення.

Упродовж останніх десятиліть система підготовки спеціалістів у вищій школі зазнала суттєвих змін, зокрема й у сфері навчання іноземних мов. Дослідження проблем формування вмінь професійного іншомовного спілкування спеціалістів різних сфер проводилися досить активно, зокрема, учителів (Т.О. Вдовіна, Л.В. Гронь, Л.І. Морська, О.В. Пінська), економістів (Є.В. Мірошниченко, Г.С. Скуратівська, О.М. Устименко), юристів (Л.Б. Котлярєва, Г.П. Савченко), медиків та фармацевтів (І.Ю. Марковіна, О.П. Петрашук), військових (Р.Г. Зайцева, І.С. Онисіна, Н.І. Угрюмова), фахівців із технічних спеціальностей (І.М. Гришина, І.П. Дроздова, Г.О. Ємельянова, О.Б. Тарнопольський, Н.Л. Тоцька, І.В. Чірва).

У наш час дослідники продовжують займатися проблемами оволодіння іноземною мовою у професійному контексті, а також вивчати можливості інтегрованого професійно-орієнтованого навчання спеціалістів [1, с. 8]. Наприклад, особливого значення у процесі мовної підготовки майбутніх спеціалістів у вищій школі набуває читання. Під зрілим професійно-орієнтованим читанням мають на увазі практичне володіння цим видом мовленнєвої діяльності у межах відповідної галузі. Це означає, що іншомовне читання має бути засобом одержання інформації з метою її подальшого використання у професійній діяльності. Для навчання читання іноземною мовою у ВНЗ використовуються автентичні науково-технічні тексти. Але, як свідчать дослідження вітчизняних і закордонних вчених, автентичні тексти нечасто використовуються для читання в немовних ВНЗ. Перевага

надається підручникам, які містять змодельовані тексти [6, с. 73]. За цих умов виникає необхідність спільної роботи та тісних взаємовідносин викладачів іноземної мови і викладачів дисциплін конкретної спеціальності з метою здійснення інтеграції предмета та мови. Наприклад, створення вторинних текстів іноземною мовою на базі авторського тексту предмета збагачує концептуальну систему студентів. У цьому разі читання трансформується з мети навчання у засіб усвідомлення світу й майбутньої професії.

Необхідність гармонійного розвитку всіх видів мовленнєвих вмінь майбутніх спеціалістів вимагає інтегрованого підходу до процесу формування навичок та умінь письма, який не має обмежуватись лише нотатками та повідомленнями. Н.В. Зінкова і Г.С. Скуратівська досліджували методи навчання студентів економічних спеціальностей англійської мови професійного письмового спілкування. Визначено методичні основи керівництва навчальною діяльністю студентів, обґрунтовано і практично розроблено методiku навчання написання довідково-інформаційної документації, розроблено словник-мінімум та систему вправ для його засвоєння [8, с. 18; 12, с. 20].

Попри це, проблема ефективної організації інтегрованого професійно-орієнтованого навчання іноземних мов у вищій школі є практично недослідженою. Окремого вивчення потребують принципи, зміст, форми і методи організації згаданого навчання засобами різних методик, ефективність інтенсивних методів у малих групах студентів, об'єднаних спільною спеціальністю, та цілий комплекс пов'язаних із цим проблем. Отже, актуальність дослідження зумовлена, з одного боку, необхідністю забезпечення такого рівня іншомовної компетенції спеціалістів, який є достатнім для спілкування (Basic interpersonal communication skills), а з іншого – досягнення вільного володіння мовою на академічному рівні (Cognitive academic language proficiency).

Постановка завдання. Завданням статті є висвітлення можливостей для впровадження інтегрованого навчання предмету та мови в сучасній вищій школі, що означає підвищення ефективності процесу шляхом цілеспрямованого засвоєння майбутніми спеціалістами предмета, мови та навичок навчання одночасно. Гострота проблем сучасної системи освіти спеціалістів пов'язана з її високим потенціалом, особливим значенням для державної політики в умовах сучасних соціально-економічних змін, які безпосередньо стосуються дорослого населення [2, с. 87]. При цьому дуже важли-

вими є наступність і безперервність на усіх етапах освітнього процесу – початкового, середнього, вищого і післядипломного. Інтегроване навчання предмета та іноземної мови є однією з важливих складових частин цього процесу. Курс іноземної мови у ВНЗ, який є етапом у системі «середня школа – вища школа – післядипломна освіта», має бути інтегрованим і професійно-орієнтованим, а його цілі – зумовлюватися комунікативними й професійними потребами майбутніх спеціалістів. Тому головною стратегією підготовки майбутніх спеціалістів для професійної діяльності на світовому ринку праці має стати забезпечення формату інтегрованого навчання предмета та мови, що базується на професійному змісті, комунікативному підході та функціональному вивченні іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Очевидно, що майбутні спеціалісти мали б оволодіти професійно-орієнтованою іноземною мовою у вищих навчальних закладах. Проте дедалі більше фахівців у галузі педагогіки вищої школи та філософії освіти, а також керівників вищих навчальних закладів усвідомлюють обмеженість потенціалу сучасної системи професійної підготовки спеціалістів, із точки зору їх забезпечення іншомовною комунікативною компетенцією. Роботодавці зазначають, що типові сучасні випускники вищих закладів освіти не здатні компетентно спілкуватися іноземними мовами у професійних сферах [4, с. 2].

Інтегроване навчання предмета та мови (CLIL) є методикою навчання іноземної мови, яка робить акцент на двох інтегрованих між собою цілях: засвоєння предмета та використання з цією метою іноземної мови як мови навчання [13, с. 9]. Цільова мова є засобом засвоєння навчального матеріалу, проте не самоціллю. Предмет засвоюється на уроках мови, а мова – на уроках предмета; при цьому мова інтегрується з навчальною програмою. Нині базова підготовка спеціалістів з іноземних мов, що здійснюється у вищих навчальних закладах, забезпечує загальнокультурний розвиток спеціалістів та їх професійно-орієнтовану підготовку. Однак швидкі темпи розвитку техніки та інформаційної бази, які забезпечують професійну діяльність сучасних спеціалістів, вимагають від них систематичного підвищення кваліфікації і безперервного удосконалення іншомовної комунікативної компетенції. Враховуючи темпи розвитку сучасних технологій, видається доцільним, аби процес професійно-орієнтованого удосконалення іншомовних умінь спеціалістів у найбільш типових мо-

делях освітніх систем (спеціалізованих, віртуальних і корпоративних) відбувся у контексті безперервного навчання. У реальній практиці згадані моделі існують паралельно і взаємодіють, посилюючи одна одну.

Спеціалізована модель освіти фактично зберігає те спрямування навчання іноземної мови, яке існує на рівні бакалавра, повторюючи його зміст та лише (у кращому разі) поглиблюючи останній замість того, щоб запропонувати якісно новий курс, який би враховував комунікативні потреби кожного конкретного спеціаліста. Підхід базується на контексті: предмет інтегрується на уроці мови, а мова – на предметному уроці з навчальною програмою. Це означає, що інформація передається цільовою мовою у спрощеній і підтримуючій формі. До методичних прийомів, що відповідають ідеї інтегрованого навчання (CLIL), належать використання термінології, графіків, діаграм, малюнків як інтеграції контексту (предмету) та мови (форми).

Як варіант, доцільно розглянути можливість підвищення ефективності навчання в спеціалізованих системах освіти шляхом додаткового введення різноманітних модульних курсів, спрямованих на формування професійно-орієнтованих іншомовних комунікативних вмінь, що не входять до змісту загального курсу на рівні бакалавра. Згадані спеціалізовані курси могли б бути зорієнтованими на конкретні комунікативні потреби спеціалістів, що зумовлюються метою та змістом їхньої професійної діяльності. Але навіть якщо вдасться вирішити численні технічні труднощі, пов'язані із введенням додаткових курсів і можливою незначною кількістю студентів у певних модулях, це спричинить необхідність кардинальної переробки навчальних програм та істотної зміни методики навчання на цьому етапі освіти. За даними деяких досліджень [7, с. 55], такі програми та методики мають, як мінімум, забезпечувати реалізацію чотирьох принципів: самостійності, рефлексивності (усвідомлення власних змін), розвитку освітніх потреб та актуалізації результатів навчання.

Є й інші проблеми, що суттєво впливають на ефективність іншомовної професійно-орієнтованої підготовки у спеціалізованих освітніх системах. Нині, на жаль, вітчизняні технології певним чином відстають від світових новітніх технологій, а це означає, що базова підготовка спеціалістів, наприклад, технічного профілю не може врахувати всіх тих змін, які відбуваються в організації виробничих процесів, обладнанні тощо. Тому зміст навчання у спеціалізованих освітніх системах

не може врахувати новітні розробки, виникнення нових технічних термінів, що позначають відповідні поняття, пов'язані з новими технологіями світової економіки. З іншого боку, намагання передових підприємств вітчизняної економіки крокувати в ногу зі світовим прогресом та пов'язані з цим значні зміни в організації виробництва, разом із глобальним впровадженням нових світових технологій ускладнюють процес формування професійно-орієнтованих іншомовних комунікативних умінь у системі вищої освіти для багатьох спеціальностей. Таке ускладнення, проте, часто навіть не усвідомлюється викладачами спеціальних предметів та більшістю викладачів іноземної мови, які в найтиповіших випадках є випускниками факультетів іноземної філології, не знайомими не тільки з особливостями організації сучасного (а тим більше, конкретного) виробництва, але й із системою загальних технічних понять та термінологією, що їх позначає.

Характерною ознакою інтегрованого навчання CLIL у вищій школі стає інтеграція предметів і мови, базування на змісті, комунікативний підхід і функціональне вивчення мови. Матеріал, що вивчається на спеціальних предметах, використовують на уроках мови. Викладач іноземної мови, який співпрацює з викладачами інших предметів, використовує на своїх заняттях термінологію і тексти з інших дисциплін. Своєю чергою, викладачі, які викладають спеціальні предмети, також можуть у найбільш спрощеному вигляді використовувати на своїх лекціях (семінарах) невеликі фрагменти нескладних статей з іноземних джерел, що, наприклад, підтверджують інновації у розвитку конкретної професії (галузі). Принцип полягає у тому, щоб вивчати, використовуючи, та використовувати, вивчаючи. Автентичність стає важливою ознакою процесу: статті, тексти та завдання справжні, мова пов'язана з реальними професійними ситуаціями і цілями. Доцільно зауважити, що викладачі спеціальних предметів у вищій школі мають володіти певними іншомовними навичками та вміннями, що підтверджується їхніми дипломами та конкретними оцінками (балами) з предмета «Іноземна мова».

З викладеного вище очевидним є висновок, який полягає в тому, що нині перед вищою школою постала необхідність вирішення підвищення ефективності процесу формування професійно-орієнтованої іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців. Спроба такого вирішення може бути здійснена засобами організації інтегрованого навчання предмета та мови

із застосуванням віртуальної моделі освіти, зміст якої розглядається далі.

Віртуальна модель, що реалізується за допомогою комп'ютерно-інформаційних технологій і максимально враховує особистісні освітні потреби конкретної особи, вважається перспективним способом підвищення ефективності інтегрованого навчання. На відміну від принципу «освіта на все життя» (спеціалізована модель навчання) принцип «освіта через все життя» (віртуальна модель навчання) враховує потреби сучасної людини у поповненні і трансформації власних професійних знань, аби залишатися конкурентоздатним на ринку праці. Сучасна вища школа має усвідомити необхідність вирішення проблеми інтегрованого навчання, а також перенавчання для адаптації до швидкоплинних змін технологій виробництва і відповідних науково-технічних засобів.

Одним із варіантів вирішення цієї проблеми є дистанційне навчання, популярність якого останніми роками суттєво зростає. У наш час через посередництво відео- і телеконференцій реалізується чимала кількість освітніх програм [11, с. 71].

Головною перевагою дистанційного навчання є те, що учасники не мають обмежень щодо місця і часу навчання. Дистанційне навчання спирається на сучасні інформаційні технології й охоплює усі форми підготовки, в яких під час навчання викладач та слухачі знаходяться в географічно різних місцях (навчання в інтернеті, електронна пошта, традиційні заочні форми та екстерн навчання). Більш ефективними, принаймні теоретично, мають стати форми навчання із застосуванням інтернету, що уможливають доступ до значної кількості віддалених джерел інформації, а також значно розширюють можливості спілкування.

Як відомо, дистанційна модель навчання може реалізовуватися у трьох режимах: асинхронна групова робота, синхронна групова робота, а також дистанційне самонавчання в ритмі, що визначається самим користувачем. Дистанційне навчання має багато переваг, таких як гнучкість, модульність, паралельність, масовість. Цей вид навчання є економічним та технологічним. Крім того, дистанційне навчання забезпечує реалізацію принципів інтегрованого навчання, соціальної рівності в отриманні освіти (незалежно від місця мешкання і стану здоров'я) та інтернаціоналізму (можливість отримувати освіту за кордоном, не залишаючи власної країни).

Як доводять спеціальні дослідження [5, с. 53; 11, с. 76], за належної організації якість дистанційної освіти не поступається

якості традиційної (стаціонарної), завдяки ефективним системам контролю над процесом дистанційного навчання. Практика Українського центру дистанційної освіти свідчить про те, що використання відповідних методик навчання і сучасних навчальних технологій дає високі результати.

З іншого боку, є думка, що технічні засоби навчання лише чудово зберігають інформацію і передають її на будь-яку відстань тим, хто навчається, але жодним чином не впливають на якість навчання [9, с. 37]. На думку прибічників такого погляду, нові освітні технології – це лише форма, яка потенційно здатна сприяти підвищенню ефективності навчання й дає змогу переосмислити концепцію навчального процесу в нових умовах інформаційної цивілізації, проте вона не може і не має підмінювати зміст навчання.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, сучасна вища школа може значно підвищити ефективність підготовки майбутніх спеціалістів засобами методу інтегрованого навчання спеціальних предметів та мови для цілеспрямованого засвоєння предмета, мови та навичок навчання одночасно. При цьому найбільш перспективними стають такі форми організації інтегрованого навчання, що реалізуються через постійну взаємодію і тісну співпрацю викладачів предмета та іноземної мови, а також через впровадження таких комп'ютерно-інформаційних технологій, які максимально враховують професійний контекст та особистісні освітні потреби.

Значним кроком уперед стає використання мультимедійних технологій для інтеграції графіки, аудіо та відео в одному спеціальному навчальному курсі. Програми дистанційного професійно-орієнтованого навчання означають нові можливості для впровадження методу інтегрованого навчання предмета та мови у вищій школі, а саме: прослуховування значної кількості аудіоматеріалів (професійних ситуацій), перегляд професійно-орієнтованих відеофільмів іноземною мовою, самостійна робота з розвитку фонетичних навичок за допомогою озвучених вправ, а також використання величезного словникового ресурсу, системи пошуку професійної лексики та її перекладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александров В.М. Організаційні форми англійської підготовки інженерів засобами інтенсивної методики. Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. Запоріжжя, 2007. Вип. 44. С. 8–18.

2. Александров В.М. Особенности обучения иностранной речи для профессионального развития в зрелом возрасте. Научный журнал Национального педагогического университета им. М.П. Драгоманова. 2008. № 3. С. 87–90 (Серия 9: Актуальные проблемы современного образования).
3. Борщовецька В.Д. Обучение студентов-экономистов английской фразеологической лексики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 «Теория и методика обучения: германские языки». К., 2004. 20 с.
4. Випускники ВНЗ у реальному бізнесі: яких знань і навичок їм бракує? / В. Яковлева, О. Карпова, С. Леонтьева та ін.; под ред. О. Сидоренко. Вісник консорціуму із удосконалення менеджмент-освіти в Україні. 2004. № 2. С. 2–3 (Інформаційне видання Міжнародної благодійної організації «Консорціум з удосконалення менеджменту освіти в Україні»).
5. Гришин А. Дистанционный всеобщий / А. Гришин, М. Хохуля. Компаньон. 2002. № 24 (28). С. 53–57.
6. Добровольська Л.В. Читання іншомовної літератури як засіб формування компетенції фахівця. Вісник Одеського державного університету. 1999. Вип. 4. С. 73–77 (Серія: Філологія: мовознавство, літературознавство).
7. Ермолаева М.Г. Разработка образовательных программ в системе повышения квалификации педагогов. Педагогика. 2005. № 7. С. 55–59.
8. Зінукова Н.В. Обучение студентов-экономистов написанию английской речевой докимо-информационной документации: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 «Теория и методика обучения: германские языки». К., 2004. 18 с.
9. Коваленко Ю.А. Использование информационных технологий в обучении иностранным языкам. Иноземные языки. 1999. № 4. С. 37–41.
10. Корнеева Л.И. Дополнительное гуманитарное образование менеджеров. Педагогика. 2005. № 2. С. 95–100.
11. Назаренко А.Л. Дистанционное обучение иностранным языкам: принципы, преимущества и проблемы / А.Л. Назаренко, В.А. Дугарцыренова. Вестник МГУ. 2005. № 1. С. 71–76 (Серия 19: «Лингвистика и межкультурная коммуникация»).
12. Скуратівська Г.С. Обучение студентов финансово-экономических специальностей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 «Теория и методика обучения: германские языки». К., 2002. 20 с.
13. Интегрированное обучение предмету и языку в подготовке студентов педагогических специальностей / М. Раннунт, К. Райк. Руководство для педагогов вузов. Тарту, 2016. С. 77.
14. CLIL: Content and Language Integrated Learning / Do Coyle, Philip Hood, David Marsh. Cambridge University Press. 2010. 173 p.

УДК 37.011.3-051

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

Анненкова Н.П., в. о. доцент кафедри скрипки
Національна музична академія України імені П.І. Чайковського

Потапчук Т.В., д. пед. н., професор,
професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

У статті, у результаті аналізу та узагальнення головних позицій дослідників компетентного підходу в професійній освіті, професійно-педагогічній (післядипломній освіті та самоосвіті), було з'ясовано, що їх об'єднують такі домінуючі характеристики: суб'єктність позиції фахівця, що визначає здатність до системного, перманентного професійного, особистісного саморозвитку; варіативність; компетентний професіонал спроможний ефективно адаптуватися до умов діяльності, що постійно змінюються.

Ключові слова: професійно-педагогічна компетентність педагога, система професійного саморозвитку, безперервна освіта, післядипломна освіта.

В статье, в результате анализа и обобщения главных позиций исследователей компетентного подхода в профессиональном образовании, профессионально-педагогическом (последипломном образовании и самообразовании), было установлено, что их объединяют следующие доминирующие характеристики: субъектность позиции специалиста, который определяет способность к системному, перманентному профессиональному, личностному саморазвитию; вариативность; компетентный профессионал способен эффективно адаптироваться к условиям деятельности, что постоянно меняются.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая компетентность педагога, система профессионального саморазвития, непрерывное образование, последипломное образование.